

Чехословацька республіка

Лінк – становище українських земель в складі Чехословаччини – <https://bit.ly/3pBxaa3>

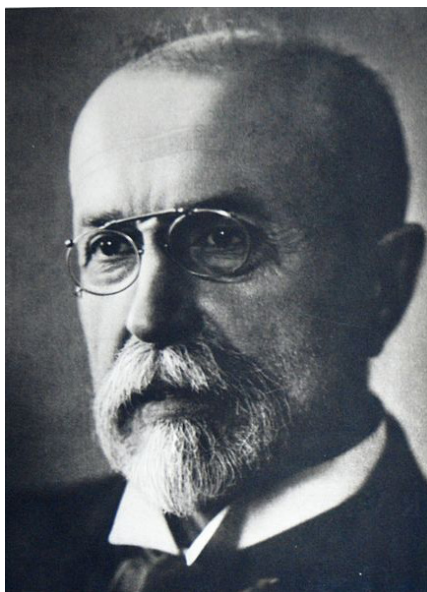
Українські землі у складі Чехословаччини – <https://bit.ly/2Iy9fbb>

Томаш Масарик «Філософ на троні» – <https://bit.ly/3f6u2OJ>

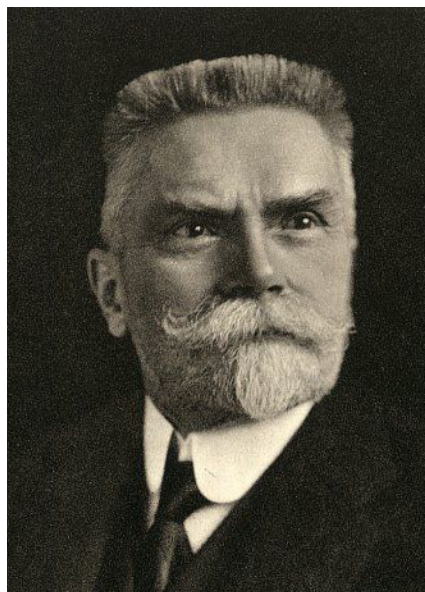
Томаш Масарик – парад – <https://bit.ly/3f3LVh8>

102 роки тому на руїнах Австро-Угорської імперії проголошена незалежна Чехословацька республіка. До капітуляції Австро-Угорщини залишався тиждень. Ще гриміли гармати на полях боїв Першої світової війни, а Чехословаччина вже стала самостійною. Уперше в історії два великих західнослов'янських народи отримали спільну суверенну державу.

Першим президентом Чехословаччини стає послідовний критик і ненависник Росії Томаш Масарик, а прем'єр-міністром – фанат ідеї панслов'янської федерації Карел Крамарж. Рух за національну державність на початку XX століття об'єднував людей.



Томаш Масарик



Карел Крамарж

*

Наміри вибороти незалежність виникли у чехів і словаків з початку Першої світової війни.

*

Поразка у війні імперії Габсбургів давала надію чехам і словакам на створення власної незалежної держави. І вони вхопилися за неї.

*

На чеських землях почалися чисельні страйки, селянські повстання, а мобілізовані до австрійської армії чехи масово тікали та переходили на сторону союзних військ Антанти. Війна стала каталізатором розвитку національно-визвольного руху чеського та словацького народів.

*

У антиавстрійському русі сформувалися 2 керівні центри: всередині імперії — Чеський Союз та з-за кордону — Чеський національний комітет у Празі. Обидва активно підтримувала Антанта.

*

Спільно з закордонним центром 1915 року діяла так звана «Чеська мафія» — підпільна організація, яка займалася шпигунством на користь Антанти та поширенням антиавстрійських настроїв. Лідер чеської еміграції Томаш Масарик активно допомагав цій організації.

Мафією називали таємні товариства сицилійських селян, які захищалися від зазіхань чужоземних правителів.

*

До кола найближчих побратимів останнього входив Едвард Бенеш. Разом вони виношували ідею створення єдиної Чехословацької республіки.

*

Наприкінці Першої світової війни в Австро-Угорщині усвідомлювали неминучість поразки, а поза її межами країни Антанти активно обговорювали, на які частини і між ким її ділитимуть.

*

Томаш Масарик і Едвард Бенеш вважали, що Чехія як найбільш розвинена в економічному, політичному і культурному плані мала стати лідером новостворених незалежних слов'янських держав.

*

План стримування німецької загрози Бенеша і Масарика щодо повоєнного устрою Центральної та Східної Європи під назвою «Нова Європа» підтримали країни Антанти.

*

28 жовтня 1918 р., у день, коли уряд Австро-Угорщини оголосив про намір укласти перемир'я з країнами Антанти, празький Національний комітет оголосив про створення чеської незалежної держави.

28 жовтня 1918 року — незалежність чеської держави.

*

На 2 дні забарилася Словаччина і теж відділилася від Угорщини. Самостійно словаки жити не лише не хотіли, а й не могли через брак ресурсів, тому вирішили приєднатися до Чехії.

30 жовтня 1918 року — Словаччина відділилася від Угорщини

І 14 листопада 1918 р. народилася Чехословацька республіка. Президентом новоствореної держави став Томаш Масарик, якого часто називають “філософом на троні”.

14 листопада 1918 року — проголошення Чехословацької республіки



Едвард Бенеш

*

Остаточні кордони Чехословаччини було визначено у 1919–1920-х роках Версальським, Сен-Жерменським та Тріанонським мирними договорами. До складу держави увійшли Чехія, Моравія, частина Сілезії, Словаччина та Закарпатська Україна.

Чехословаччина в 1928–1938 рр.



*

20 лютого 1920 р. Національні збори прийняли Конституцію Чехословацької республіки, що закріплювала основні демократичні цінності.

20 лютого 1920 року – прийняття Конституції Чехословаччини

*

У спадок Чехословаччина отримала значний промисловий потенціал імперії Габсбургів. І як належить спадкоємцям, мала значні статки й звання країни з найрозвиненішою економікою в Центрально-Східній Європі. Однак важливо не лише отримати, а й уміти дати цьому раду.

*

Тому важливе значення для Чехословаччини мало завоювання ринків, куди можна було збувати власну продукцію. А такий ринок був європейським. Довелося братися до жорсткої конкурентної боротьби з потужними промисловими державами.

*

Обсяги виробництва у Чехословаччині зростали. Країна стала найбільшим експортером цукру та другою за продажем взуття та бавовняних тканин у Європі.

*

А ще у Чехії розвивався завод-виробник авто “Шкода”, якими сьогодні на єврономерах їздять ледь не половина нашої країни. Їхні автівки завоювали любов європейців і навіть король Югославії Петро II, про якого ми згадаємо під час одного з наступних уроків, мав найпопулярнішу модель.



Skoda Popular

*

Економічне процвітання сприяло і політичному спокою. Чехословаччину можна вважати найстабільнішою державою Центрально-Східної Європи, оскільки істотних змін демократичного устрою за міжвоєнний період не сталося. Чехословаччина виділялася на фоні інших держав регіону, де діяли диктаторські режими, тим, що лише тут утвердився демократичний політичний режим.

*

Проте національні меншини, зокрема, німці, українці, угорці чи поляки, не були рівнею панівній чеській нації. Основою цього нерівноправ'я було те, що провідні позиції в економіці посідали чеські підприємці.

*

Що ж стосується українців Закарпатської України, то вони не відчували такої сильної національної дискримінації, як у Румунії та Польщі.

Закарпатська Україна у складі Чехословаччини



Територія — 11 094 км²

Населення — 544 000 осіб

75,9% — українці

12,8% — євреї

4,75% — угорці

3,2% — чехи й словаки

1,8% — німці

*

Станом на 1921 рік у Чехословаччині проживало близько пів мільйона українців. Більшість із них мешкала у чеській частині країни. Те, що у

Чехословаччині був комфортний демократичний устрій, сприяло створенню тут найбільшого центру української еміграції після поразки Української революції 1917-1921 років. Цьому сприяли і приятельські відносини Томаша Масарика з Михайлом Грушевським.

*

У країні діяли такі освітні центри, як Український вільний інститут та Український педагогічний інститут імені Драгоманова.

*

Модернізуючи новостворену державу, уряд Чехословаччини вбачав необхідність підвищувати і рівень життя українців Закарпаття. Тому в 1920-х роках селянським родинам закарпатців надали додаткові земельні ділянки, які відібрали у великих землевласників за принципом Робін Гуда: бери у багатих і віддавай бідним. Розмір ділянок у звичних нам одиницях виміру становив десь один гектар.

*

Культурна політика Чехословацької республіки радувала кожного українця довгоочікуваними змінами після інтенсивної мадяризації. Насамперед різко зросла кількість шкіл. А вишенькою на тортіку стало те, що чеський уряд дозволив навчання рідною мовою.

*

Відносно спокійне та мирне життя тривало аж два десятки років, поки Чехословаччина не опинилася в епіцентрі спроб Гітлера помститися за поразку Німеччини у Першій світовій війні. Чехословаччина другою після Австрії була окупована Третім Рейхом.

*

Німеччина була переможеною у Першій світовій війні, і німці прагнули реваншу. Як кажуть, дати здачі. Реванш Німеччина розпочала після 1933 року, коли канцлером став Адольф Гітлер.

*

Користуючись поступливістю Британії та Франції, Гітлер висунув претензії Чехословаччині щодо Судетської області, в якій проживали німці.



Чехословаччина після Мюнхенської змови (жовтень 1938 - березень 1939 рр.)

*

Так почалася ганебна і водночас драматична історія знищення чехословацької держави, у якій взяли участь і агресори, і ті, хто колись узяв на себе обов'язок запобігти війні.

*

Мюнхенську угоду в Чехословаччині ніяк інакше як мюнхенською змовою і не називали. 30 вересня 1938 року стало точкою неповернення для країни, адже четвірка впливових європейських лідерів вирішила передати Судетську область Німеччині. Якщо Гітлер і Муссоліні знали, чого бажають, то Чемберлен і Даладье стали пішаками в шаховій партії німецького лідера. Відтепер силует Третього Рейху виник лише за 40 км від Праги. І це був лише початок..



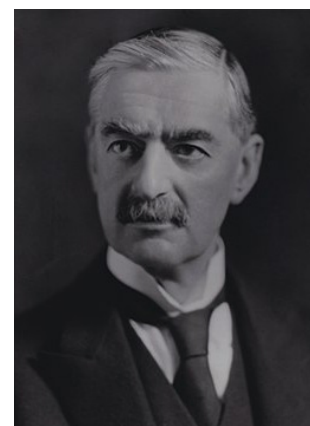
А. Гітлер



Е. Даладье



Б. Муссоліні



Н. Чемберлен

*

Відтак за мюнхенськими домовленостями Чехословаччині довелося віддати Німеччині Судетську область, а згодом — Тешинську область, частину Словаччини та Закарпаття Польщі та Угорщині. Суверенітет Чехословаччини танув на очах.



*

Британський прем'єр-міністр Чемберлен після укладання Мюнхенської угоди у захопленні вигукнув: «Я вважаю, що це мир для цілого покоління». За таку самовпевненість було заплачено незалежністю Чехословаччини, яку остаточно знищили у березні 1939 року.

*

Насправді на ціле покоління чекали жахіття нової світової війни, ще страшнішої за попередню.

*

Підіб'ємо підсумки. Основні тези, які варто запам'ятати:

1. Створення Чехословаччини як продукту об'єднання двох народів стало можливим на тлі поразки Австро-Угорщини у Першій світовій війні та за сприяння Антанти.
2. На відміну від інших держав регіону Чехословаччина була демократичною державою з успішною ринковою економікою.
3. Слабким місцем Чехословаччини був багатонаціональний склад населення: наявність німецької меншини у Судетах, невирішена конфронтація зі словаками на тлі провідних позицій чехів у державі та теплого ставлення до українців.
4. Чехословаччина стала жертвою територіальних апетитів Гітлера та недооцінки останнього західноєвропейськими лідерами.

*

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМООПРАЦЮВАННЯ

1. Дайте відповідь на запитання: “Як розвивалася Чехословаччина після завершення Першої світової війни”, скориставшись планом:

- Що змінилося?
- Як змінилося?
- Які наслідки це мало?

Зверніть увагу, що третє запитання передбачає ваші міркування.

2. Опрацюйте тезу: “Політичний лідер - ознака країни, яка дійсно прагне власної державності і зможе її відстояти”. Доберіть аргументи до цього твердження на прикладі Чехословаччини. Оформіть у вигляді тези — аргумент. Аргумент буде звучати переконливо, якщо ви спиратиметеся на конкретний історичний факт.

3. Проаналізуйте, чому в Чехословаччині демократичний уклад зберігався, коли інші країни регіону обрали диктатуру? Чому?